

errat Kemnitius. Supra enim ostendimus, Patres fere omnes distingue Confirmacionem a Baptismo, et effectum spiritualem ei tribuere, qui non convenit nisi vere ac proprie dictis Sacramentis. Id quod etiam manifeste patet ex locis Augustini citatis, quo suo more Kemnitius truncaata, et imperfecte citavit. Nam in priore loco dicit, præpositos Ecclesie imponere manum, et Christmate inungere ad hoc, ut detur Spiritus sanctus, ut olim fecerunt Apostoli. Actor. VIII. At certe Apostolorum actio non fuit humana cærementia adjuncta Baptismo, sed alia, et quidem divina, et efficacissima. In posteriore loco Augustinus multum laborat, ut ostendat veram Confirmationem possedari, et accipi a malis, ut ipsum etiam Baptismum. At quid opus erat hoc probare de humana, et sterili cærementia? quis enim de eo dubitare poterat? Deinde ibidem Augustinus dicit, malos accipere Sacramentum Confirmationis visibile, sine invisibili gratia Spiritus sancti, idque ad judicium. At certe non distingueret Sacramentum visibile ab invisibili gratia in malis, nisi crederet in bonis ista conjungi, et unum per alterum dari: neque ad judicium sumitur cærementia humana, etiam si a malis sumatur. Denique ibidem Augustinus dicit. *Sacramentum Chrismatis esse sacrosanctum, sicut est ipsi Baptismus. At quanta blasphemia fuisset æquare humanam cærementiam Sacramenta Baptismi!*

Quarto, Kemnitius dicit, etiam si veteres varie loquantur de hac re, tamen nullum esse in priore antiquitate Patrem, qui detrahat Baptismo suos effectus, ut eos tribuit Christmati, ut modo faciunt Papistæ. Et quia Cyrillus videbatur illi valde obstat, in dubium revocat, an sint ejus illæ Catecheses, et an ipsa aliquando erraverit in fide; et tandem rejicit tamquam falsa, quæ dicit Cyrillus. Sed haec omnia mere nuge sunt. Nam nec nos diecimus detrahendos esse Baptismo suos effectus, sed damus utriusque Sacramento effectus proprios. De Catechesibus autem Cyrrili nemo unquam dubitavit, neque profert Kemnitius ullam rationem, vel conjecturam, cur dubitandum sit. De fide autem, et probitate Cyrilli existat egregium testimonium in epist. Concilii Constantinopolitanum ad Damasum apud Theodoretum lib. V. cap. 9. ubi tota illa Synodus Occumenica Cyrillum

vehementer commendat, quod multa, et varia certamina cum Arianis ob fidem Catholican gesserit.

Quinto, Kemnitius dicit, Patres loqui valde dissimiliter ab noctioribus recentioribus. Nam veteres inculcast manus impositionem, quæ tamen nunc abolita est; item veteres nominant oleum, sed nullus probatus auctor addit mixtione cum balsamo, ut modo faciunt omnes recentiores: veteres tribuunt Baptismo eos effectus, quos recentiores tribuunt Confirmationi, ut dare gratiam, dare Spiritum sanctum, perficere, armare contra Diabolum etc. Denique veteres Unctionem annexunt Baptismo, recentiores separant, ac si duo essent Sacramenta. At hic etiam valde hallucinatur Kemnitius. Nam in primis falsum est, esse abolitam manus impositionem, ut supra ostendimus, cap. 2. Deinde balsami cum oleo mixti expresse meminit Gregorius I. Papa, in cap. 1. Canticorum, qui certe probatissimum auctor est; sed de hac re postea. Præterea falsum est eodem effectus tribui a Patribus Baptismo, quos nos tribuimus Confirmationi, etiam si nomina effectuum sepe sint eadem. Nam Baptismus dat gratiam, et Spiritum sanctum, sed ad alios effectus, quam Confirmationi. Unde etiam Dominus Jean. XX. dedit Apostoli Spiritum sanctum per insufflationem; et tamen eodem tempore promisit illis Spiritum sanctum, Actor. I. et dedit Actor. II. Sic etiam Baptismus armat, quia dat gratiam bene operandi; sed Confirmationi addit peculiares robur ad profitendam fidem. Unde dicitur Apostolis jam baptizatis Lue. ult. *Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto* (1). Denique Baptismus perficit in suo genere, quia facit vere, et integre justos, et Dei filios; et tamen Confirmationi adiut perficit in alio genere: quomodo infans perfectus homo est, quod essentiam, et tamen non est perfectus, quod molem. Itaque idem Patres, qui magnifice loquuntur de Baptismo, magnifice etiam loquuntur de Confirmatione, ut ex locis citatis patet.

Quod autem Kemnitius objicit de conjunctione unctionis cum Baptismo, ostendit ejus imperitiam. Nam solebant veteres etiam Eucharistiam conjungere cum Baptismo, sive adultos, sive infantes baptizant: et tamen nemo negat Sacramenta esse distincta, Baptismum, et Eucharistiam. Hoc tempore cum

(1) Lue. XXIV, 49.

baptizantur adulti, eodem die datur Baptismus, Confirmationis, et Eucharistia, ut veteres faciebant: sed cum baptizantur infantes, differuntur alia duo Sacramenta, donec ad usum rationis perseverent, qui ea percepturi sunt; quia non sunt ea Sacramenta infantibus necessaria, at majori cum fructu, et reverentia perecipiantur ab adulis. Neque in hoc a nobis Lutherani dissentunt.

CAPUT VIII.

De materia Sacramenti Confirmationis.

Seguitur altera questio de materia hujus Sacramenti, de qua, etiæ quædam jam dicta sint in superiori questione, tamen accuratis res explicanda est. Igitur materiam hujus Sacramenti remotam Catholicæ communis consensu esse docent, oleum balsamo admixtum, atque ab Episcopis consecratum: materiam vero proximam, quæ proprie est altera pars Sacramenti, unctionem ex praedito oleo in fronte attribuitam ad formam, seu figuram crucis. Heretici hoc totum non modo rejiciunt, sed etiam rident, ut ex locis questione superiori indicatis intelligi possint, ubi pinguedinem per contumeliam vocant, et Kemnitius pag. 324 non putat impium, qui calceos in itinere torrefactos, Chrismate isto inungat: et reipsa in Gallia Calvinistæ dicuntur oreas suas Chrismate inunxisse. Ut autem commodius hec veritas probari possit, statuam sequentes propositiones.

Prima propositio: « Materia confirmationis non est oleum simplex, sed oleum mixtum balsamo. » Probatur Primo, ex traditione majorum. Nam in primis Dionysius Areopagita, etiam si non nominat balsamum, tamen aperte describit ab effectu, seu proprietate: siquidem in Ecclesiast. hierarch. cap. 4. part. 3. dicit. Chrismata componi ex variis rebus, et odoriferum esse: « Discimus, inquit, unguenti compositionem esse collectionem suaviter spirantium materialium. » Secundo, Clemens lib. VII. Constitut. Apostol. cap. 44. in benedictione Chrismatis mentionem facit fragrantiae ororis. Tertio, Fabianus Papa et Martyr in epist. 2. ad Orientales aperte dicit, Chrismatum ipsum instituisse, ut Chrismata coniceretur ex oleo admixto balsamo. Quarto, Cyprianus, vel qui cumque est auctor, in sermon. de unctione Chrismatis: « Hodie, inquit, in Ecclesia sa-

(1) II. Cor. I. 21 et 22. — (2) I. Joan. II. 27.

retus in commentario, et verba ipsa satis aperte hoc significant. Nam in primis verbum (*Confirmat*) proprium est hujus Sacramenti, in quo robur datur. Deinde (*Unxit nos*) vel refertur ad ipsam unctionem externam, vel si referatur ad internam, fit allusio ad externam; ideo enim interna illa illustratio, et operatio Spiritus sancti dicit unctionem, quia per unctionem externam, dari et significari solet. Illud autem (*Signavit nos*) referri potest tum ad internam obsignationem per characterem, tum ad externum signaculum crucis, quod in hoc Sacramento in fronte imprimitur. Denique illud (*Dedit pinguis Spiritus in cordibus*) apertissime designat effectum principalem hujus Sacramenti, qui est donum charitatis. Posterior locus est I. Joan. II. *Et vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis* (2). Hunc locum de hoc Sacramento exponit Cyrus catechesi 3. mystagogica, et Augustinus tract. 3. in epistolam Joannis, ubi dicit, esse quoddam Sacramentum unctionis, cuius tantum virtus invisibilis sit.

Secundo probatur, et quidem efficacius ex communis consensu Pontificum, Conciliorum, et Pastrorum Graecorum, ac Latinorum, quos supra citavimus. Tametsi enim Scriptura testimonia primum locum habent, quando perspicua sunt: tamen cum ea non sunt ita manifesta, plus momenti habet Ecclesiæ auctoritas, quam ipsa Scriptura apertissime commendat.

Secunda propositio: « Materia confirmationis non est oleum simplex, sed oleum mixtum balsamo. » Probatur Primo, ex traditione majorum. Nam in primis Dionysius Areopagita, etiam si non nominat balsamum, tamen aperte describit ab effectu, seu proprietate: siquidem in Ecclesiast. hierarch. cap. 4. part. 3. dicit. Chrismata componi ex variis rebus, et odoriferum esse: « Discimus, inquit, unguenti compositionem esse collectionem suaviter spirantium materialium. » Secundo, Clemens lib. VII. Constitut. Apostol. cap. 44. in benedictione Chrismatis mentionem facit fragrantiae ororis. Tertio, Fabianus Papa et Martyr in epist. 2. ad Orientales aperte dicit, Chrismatum ipsum instituisse, ut Chrismata coniceretur ex oleo admixto balsamo. Quarto, Cyprianus, vel qui cumque est auctor, in sermon. de unctione Chrismatis: « Hodie, inquit, in Ecclesia sa-

crum Chrisma conficitur, in quo mixtum oleo balsamum sacerdotalis, et regiae gloriae exprimit unitatem ». Quinto, Gregorius Turo-nicus lib. de gloria Martyrum, cap. 40. enarrans ingens miraculum, quod existat etiam apud Prudentium in lib. contra Judaeos, pro eo, quod Prudentius dixerat : « *Lotos et uncus* » (sic enim requirebat ratio carminis) illi ait : « *Baptismo lotus, et balsamo uncus* ». Ubi videmus, Gregorio interprete, tempore Prudentii in Chrismate fuisse balsamum ; immo etiam diu ante Prudentii tempora. Is enim narrat historiam, que tempore Ethnicorum Imperatoris accidérat ; qui cum victimarum intestina inspicere, et inde per artes daemonum responsa quereret, nihil efficeretur potuit ; quod demones timuerunt presentiam adolescentium, qui cum Imperatore aderat, qui et Baptismo lotus, et Chrismate in fronte delibutus fuerat. Sexto, Gregorius Papa, utsupercitavimus in cap. Cantio. disertis verbis asserit, Chrisma ex oleo, et balsamo confici : neque aliquid novi videntur, sed solum refert, quod in usu Ecclesie erat. Septimo, Concilium II. Bracarense, can. 4. celebratum paulo post Gregorii mortem, expresse etiam meminit balsamu ; ut etiam Concilium Florentinum in instructione Armenorum, et omnes Scholasticci ac recentiores auctores.

Ceteri Patres veteres, etiam si non expresse balsamum nominent, tamen satis aperte idem significare videntur, cum non oleum, sed Chrisma appellant unctionem, qua datur in Sacramento Confirmationis : nam ex Ecclesia usus Chrisma non significat simplex oleum, sed unguentum confectionum ex pluribus rebus. Id patet ex Innocentio III, cap. Pastoralis, extra de Sacramentis non iterandis ; ubi referens quemdam in Sacramento Confirmationis per errorem uncum simplici oleo benedicto, non autem unguento ex oleo et balsamo, ut est consuetudo ; scribit eum uncum fuisse simplici oleo benedicto, non Chrismate : ubi distinguit Chrisma ab oleo propter alterius liquoris admixtionem. Sic etiam Concilium II Carthaginense, can. 3 et Concilium III Carthaginense, can. 36. dicunt, non licet presbytero Chrisma conficiere. Quid autem est Chrisma conficiere, nisi ex pluribus liquoribus unum unguentum facere ?

Secundo, accedit figura Testamenti veteris. Num unguentum, quod Deus jussit fieri Exodi XXX, quo unguentur tabernaculum, et sacerdotes, figura erat Chrismatis, quo un-

gitur Ecclesia, que est verum Dei tabernaculum, ut docent Gypriani sermone de unctione Chrismatis, et Petrus Damiani serm. 1. de dedicatione. Illud autem erat ex oleo olivarum cum admixtione odoriferorum succorum, quorum unum erat ~~uncus~~ quod stacten, et etiam balsamum fuisse dicuntur.

Denique accedit etiam congruentia, quam dum ridiculam videri vult Kemnitius, ipse se ridiculam probat. Ratio Theologorum, et ipsius etiam S. Thome, 3. par. quest. LXXII. art. 2. est, quia debet materia Sacramenti significare effectum Sacramenti. Porro effectus hujus Sacramenti praecipus est confirmation in fide, que duo requirunt ; puritatem, et fervorem fidei in corde, et constantem confessionem in ore : primum apertissime significatur oleo, quod liquor purissimus, et subtilis, lucidus, et calidus est : secundum non minus apte significatur balsamo, quod bonum odorem effundit ad alios.

Praterer hujus Sacramenti effectus significati sunt in illis igneis linguis, que apparuerunt super Apostolos in die Pentecostes. Etsi enim Apostoli sine Sacramento confirmati sint illo die ab ipso Deo immediate ; tamen non sine visibili symbolo effectum invisibilem significante. Illis ergo duabus symbolis, igni et linguis, seu potius uni ex duabus partibus constanti, id est, linguis igneis respondent optime in Sacramento nostro oleum et balsamum, seu Chrisma ex oleo, balsamoque confectum.

Hanc rationem his verbis Kemnitius irridet, pagina 286 : « *Arrige aures, optime lector, magnum enim, et insigni audies acumen.* » Et infra : « *Miraberis scio, ubi audieris ; Igni in Pentecoste respondet in Pontificio Confirmatione oleum. Qua ratione ? quia oleum nutrit ignem. Sed idem facit etiam baculus queruscus, fumo bene industratus. Specie linguarum respondet balsamum, quia est odoriferum. Sed quid lingue communie est cum odoribus ? num lingua odorarum ?* » Hac ille.

At non mirum si absurdus homo, absurde intellexit, quae bene a doctis viris dicta, et scripta sunt. Non enim dicimus oleum respondere igni, quia nutrit ignem ; sed quia sicut in Scripturis per ignem significatur sapientia, et charitas, et ipse Spiritus sanctus illustrans, et calefaciens corda, ut ignis illustrat, et accedit corpora : ita etiam in Scripturis oleum, sive uncus significat ean-

dem charitatem, et sapientiam, et ipsum Spiritum sanctum. Nam oleum res facti lucidas, et perspicuas, et simul favet, emolit, penetrat etc. Itaque de igne legimus Lucas XII. *Ignem veni uittare in terram*, et ad Heb. XII. *Deus noster ignis consumens est* ; et similiter de unctione legimus. Act. X. *Uxit eum Spiritu sancto, et virtute*, et I. Joan. II. *Ujetio docebit vos de omnibus* (1). Non inventat autem Kemnitius, ubi in Scripturis Spiritus sanctus baculo queruscino comparetur. Quod attinet ad lingua et balsamum, in eo posita est similitudo, quod sicut per linguam communicatur vox, et eo modo foras prodit confessio fidei : ita per balsamum communicatur odor, et eodem modo significatur exterior protestatio vere fidei. Sed de nugis Kemnitianis satis.

Tertia propositione : « *Chrisma, quod est materia Sacramenti Confirmationis, prius consecratum, ac benedictum esse debet.* » In hac etiam Catholici omnes convenient. Et quia Calvinus, et Kemnitius hanc benedictionem superstitionem, et magicam volunt, ita ut Calvinus lib. IV. Inst. cap. 19. §. 8. vocet Chrisma consecratum, oleum Diaboli mendacio pollutum ; et Kemnitius pag. 287. dicat appellari debere Chrisma extortum : probanda est haec veritas testimoniis veterum sanctorum Pontificum, Conciliorum, Patrum.

Igitur probatur primo, ex traditione Ecclesiastica sanctorum Pontificum. Clemens Romanus satis fuse de ista consecratione tractat, quam etiam Apostoli tribuit lib. VII. Apostolorum. constitut. cap. 42. et 44. Idem docet Fabianus Papa et Martyr, in epist. 2. supra notata, qui etiam addit singulis annis feria 5. in Cena Domini novum Chrisma consecrandum. Damasus I, epist. 4. Innocentius I, epist. 1. cap. 3. Leo I, epist. 38. Gelasius I, epist. 1. Joannes III, in epist. unica. Gregorius I, in cap. 1. Cantio, et Innocentius III, cap. Cum venisset, extra de sacra unctione, disertis verbis docent, Chrisma esse consecrandum, idque a solo Episcopo.

Secundo, probatur ex Conciliis. Concilium Nicenum canon. 69. secundum Arabicum codicem in Latinum nuper couersum, expresse meminuit triplicis consecrationis, qua etiam nunc in Ecclesia viget, id est, olei cathechumenorum, olei infirmorum, et Christi-

(1) Lue. XII. 40; Hebr. XII. 29; Act. X. 38; I. Joan. II. 27.

matis. Concilium Laodicenum canon. 48. sacratissimum Chrisma vocat ; quo nomine non illud appellaret, nisi consecratum esset. Concilium Romanum sub Sylvestro canon. 3. prohibet presbyteris, ne Chrisma faciant, quia nimis id ad munus Episcopi perficit. Porro Chrisma facere non est solum misere oleum cum balsamo, sed etiam simul consecrare : nam aliqui etiam pharmacopole Chrisma facere possent. Idem paulo post prohibuerunt Concilia Carthaginensis II. canon. 3. et III. canon. 36. jubet Parochis, ut omni anno ante Pascha petant Chrisma ab Episcopo proprio, idque non per clericos juniores, sed per seipson, aut per illum, qui sacramento praest. Ubi videmus in hoc Concilio, quod apud omnes est maxima auctoritas, idem habent de Christis singulis annis renovando, quod habetur in epistola Fabiani, quam nonnulli apochrypham esse volunt. Videmus præterea quantum reverentiam hinc sancto oleo Concilium detulerit, cum prohibuerit deterri a clericis junioribus, sed expresse præcepit, ut ipse, qui praest parceret, aut certe qui praest sacramento, illud accipiat ab Episcopo. Idem habet Concilium Vasense canon. 3. ubi etiam dicit, non decere, ut summa infinitis committantur, et ideo non debere Chrisma deferre clericum illum, nisi ut minimum sit Subdiaconus. Concilium Toleratum I. canon. 20. iterum declarat soli Episcopo licere Chrisma consecrare, et ab eo petendum singulis annis paulo ante Pascha. Concilium II Hispanense, canon. 7. I. Bracarense canon. 37. Concilium sancti Bonifacii Martiris, quod existat in vita ipsius, et Wormasciense Concilium canon. 2. et 8. ac denique Florentinum in instruct.

Armenorum idem habent.

Notandum autem est, haec Concilia non solum antiquissima esse, præter Florentinum, sed in diversissimis provinciis celebata. Nicenum, et Laodicenum in Graecia, Romanum, et Florentinum in Italia, Cartaginensis in Africa, Toletanum, et Hispanense in Hispania, Bracarense in Lusitania, Vasense in Gallia, Concilium S. Bonifacii, et Wormasciense in Germania. Ex quo intelligi potest omnino, totam veterem Ecclesiam conculcare hereticas hujus temporis, qui Chrismatis consecrationem ut rem magiam exercerantur.

Tertio, probatur ex Patribus. Dionysius Areopagita tota 4. cap. hierarchie Ecclesiastice de ista consecratione agit, quam etiam ab Apostolis se didicisse affirmat. Theophilus Antiochenus Episcopus ab Apostolo Petro VI, in lib. I. ad Autolycum (qui habet in V. tomo bibliothecae sanctorum Patrum) vocat sanctum Chrisma divinum oleum; ubi etiam dicit Christianos ab hac uactione denominari. Quod est notandum contra Kemnitium, qui pag. 303. arguit Cyriulum mendacii contra verbum Dei, quod dixerit non esse dignos nomine Christiani, qui non sunt uncti Chrismate: « Cum tam men constet, inquit Kemnitius, nomen Christianum orton esse Antiochiae, teste Luca Act. XI. » Quasi vero non potuerit Antiochiae primum hoc nomen imponi, et tamen a Chrismate derivari. Certe melius noverat res Antiochenas Theophilus Antiochenus, et proximus Apostolicis temporibus, quam Kemnitius Germanus, et qui paulo ante vice cepit.

Tertullianus lib. de Baptismate: « Exinde, inquit, egressi de lacravo perungimus benedicta unctione. » Cyprianus lib. I. epist. 12. « Oleum, inquit, in altari sanctificatur; sanctificare autem olei creaturarum non potuit, qui nec altare habuit, nec Ecclesiam. Unde nec unctio spiritualis apud haereticos esse potest, quando constet oleum sanctificari, et Eucharistiam fieri apud illos omnino non posse. » Auctor sermone de unctione Chrismatis, apud eundem Cyprianum: « Hodie, (id est, feria, 5. in cena Domini) unguentum ad sanctificationem paratur. » Basilius lib. de Spiritu sancto, cap. 27. « Benedicimus, inquit, aquam Baptismatis, et oleum unctionis. » Cyrillus catechesis 3. mystagog. « Sanctum unguentum non amplius est unguentum nudum, postea quam consecratum est, sed Christi Chrisma. » Optatus lib. II. « Ut omnia, inquit, sacra sancta Episcopi vestri violarent, Eucharistiam jusserunt cambus infundi; et ampullam Chrismatis per fenestram, ut eam frangere, projecterunt. » At certe nec sacrosanctum Chrisma vocaretur, nec eum Eucharistia conferri posset, nisi consecratum. Augustinus lib. V. de Baptismo, cap. 19. et 20. tractans argumentum Cypriani, quo ille probare valebat, haereticos non habere vera Sacra, quia non possunt consecrare

oleum, quo inunguntur baptizati, ut accipiant Spiritum Sanctum: non ait (quod certe dicere debuit secundum Calvinum et Kemnitium) non esse opus oleum consecrare, immo superstitionem, et incantationem esse olei consecrationem, sed respondet, posse haereticos oleum consecrare, quia nimis potestas consecrandi non est in illis ab heresi sed ab ordinatione, quam veram, et sanctam suscepserunt. Et probat a simili: nam si possunt sacerdotes homicidae, et adulteri in Ecclesia, etiam Cypriano consentiente, oleum consecrare, cur non haereticos, modo sint vere ordinati? « Cur, inquit, ad verba, qua procedunt ex ore homicidae, possit Deus oleum sanctificare, et in altari quod haereticos posuerunt, non possit, nescio. » Vide etiam tract. 418. in Joan. prope finem.

His accedant Beda in cap. VIII. Actor. Rupertus lib. V. de divin. offic. cap. 17. et 28. Isidorus lib. I. de divin. offic. cap. 28. Rabanus lib. II. de Institut. clericor. c. 26. Alcuinus lib. de divin. offic. cap. de feria 5. in cena Domini, et Amalarius lib. I. de officiis Ecclesiast. cap. de eadem feria 5. et Petrus Damianus serm. 4. de dedicatione templi.

Quarta propositio: « Unctio Chrismatis ad crucis figuram in fronte hominis baptizati fieri debet, ut sit vera, et proxima Sacramenta hujus materia. » Hæc satil patet ex locis supra citatis. Expresso enim nominant signaculum in fronte ex Pontificibus Damasus, Innocentius, Leo, Joannes III et Gregorius I. Ex Concilii II. Hispanil., et Florentinum, ex Patribus Tertullianus lib. de prescriptione: « Signat, inquit, in fronte milites suos; » Cyrillus catechesi 3. mystagog. Prudentius in *ψυχοποιίᾳ*, Augustinus in Psalm. XLII. in illa verba: *In via hæc, qua ambulabam, abscondenter laqueum mihi* (!); ubi dicit, Sacramenta varia, in variis partibus accipi, quedam toto corpore, ut Baptismum, quedam in ore, ut Eucharistiam, quedam in fronte, signaculum crucis in Confirmatione. Et causam reddit, quia frons est locus pudoris: datur autem hoc signaculum, ut non erubescamus Dominum confiteri, etiam coram persecutoribus. Idem habent Rabanus, Petrus Damianus, et alii omnes.

(1) Psal. CXLI, 4.

CAPUT IX.

Solvuntur objectiones contra materiam Confirmationis.

Prima objectio Brentii in Confessione Wirtembergensi, cap. de Baptismo. Usus Chrismatis ad elementa hujus mundi pertinent, et ad Judaicas ceremonias, a quibus nos revocat Paulus Coloss. II. *Si mortui essemus cum Christo, ab elementis mundi huius, quid aethra his detinemus?* Respondeo: Si argumentum valeret, probaret etiam non esse utendum aqua in Baptismo, nec pane in Eucharistia, quia his rebus utebantur etiam Judei, cum haberent aquam expiationis, et panes propositionis: quare sicut potuit aqua, et panis deseruire umbras, et veritati, sic potest etiam oleum. Paulus autem revocat nos a ceremoniis Judaicis, que vere elementa erant, et egena, ut ipso alibi dicit, cum justificare non possent: non autem a Sacramentis Christianis, licet in eadem materia consistant.

Secunda objectio. Dionysius Areopagita non obscurè significat ritum Chrismatis desumptum ab athletis unctionibus Ethnicon, et partim ex lege Mosaicâ. At Moses Deuteronom. XII. « Cave, inquit, ne imitabis Gentes, et requiras ceremonias eorum etc. » Respondeo: Dionysius tribuere Chrismatis doctrinam Apostoli Christi, non Ethnicon, aut Judæis, ut supra ostendimus. Quod autem ait de Judæis, pertinet ad figuram hujus Sacramenti, non ad ipsam essentiam, et veritatem. Quod vero de athletis dicit, non pertinet ad ceremoniam et cultum, ut somniat Brentius, sed ad effectum Sacramenti per similitudinem explicandum: ut enim athletæ ungebantur, ut vincerent in certamine corporali, ita nos ungimur sancto Chrismate, ut vincamus in certamine spirituali. Quia similitudine utuntur plurimi Patres, Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus, et alii. Non igitur facit ad rem testimoniun Deuteronomii: non enim athleta unguntur, ut ea caeremonia Deum colant.

Tertia objectio. Acta Conciliorum testantur Chrisma institutum esse a Sylvestro; non igitur Apostolis in usu esse potuit, ut Fabianus scribit. Respondeo: Acta Conci-

liorum, seu potius Damasus in vita Sylvestri, solum testatur, Sylvestrum præcepisse, ut presbyteri tangerent verticem baptizati Chrismate, quæ unctione distincta est a Sacramento Confirmationis, quod in fronte ab Episcopo datur. Non potuisse autem Chrisma a Sylvestro institui, evidenter patet ex Tertulliano, Theophilo Antiocheno, Cypriano, Cornelio, et aliis supra citatis, qui fuerunt ante Sylvestrum, et expresse Chrismatis meminerunt.

Primum argumentum obicit Kemnitius contra propositionem primam ex Scripturis. Nam Act. II. et X. datur Spiritus sanctus sine ullo Chrismate. Item Actor. VIII et XIX fit mentio impositionis manuum, non autem Chrismatis.

Respondeo: Quod attinet ad cap. II et X Actor. non fuisse in his locis ministerio Sacramentorum datum Spiritum sanctum, sed singulari privilegio datum a Deo effectum Sacramenti sine Sacramentis.

Quod vero pertinet ad alia duo loca, duæ dari solent responsiones. Prior est aliquorum Scholasticorum, qui dicunt, Apostolos vario modo ministrasse hoc Sacramentum; se primis quidem temporibus, quia visibiliter descendebat Spiritus sanctus, non usus fuisse eos ulla unctione, sed simplici manus impositione: siquidem, effectum internum satis testabatur exterius ille ignis, qui divinitus apparabat. At postea cum formæ illæ visibiles cessassent, tum adhibere eos coepisse unctionem, ut per eam significarent id, quod antea visibili specie divinitus apparente significabatur. Si objicias non potuisse Apostolos instituere materiam Sacramenti: Respondent, eos non instituisse, sed a Christo id mandatum accepisse, ut modo uteretur manus impositione, modo Chrismate, prout opportunum esse judicaret. Hæc solilio non est omnino improbabili, et ab ea non adhorret Sanctus Thomas, 3. par. quest. LXII. art. 2. et fortasse possent hue trahi testimonia Concilii Florentini, et Innocentii cap. Cum venisset, extra de sacra unctione, qui dicunt dari in Ecclesia Sacramentum Confirmationis loco manus impositionis Apostolice.

Est tamen alia solilio, quæ longe mihi probabilior videtur, Thomæ Waldensis tom. II. de Sacramentis, cap. 113. et Hugo-nis de S. Victore lib. II. de Sacramentis, par. 7. cap. 2. qui dicunt idem esse unctionem Chrismatis, et manus impositionem;

qui enim inungit, manus imponit : et idcirco utrumque significari, etiam si alterum tantum exprimi videatur. Hec solutio probabilior est. Nam constat Apostolos in Confirmatione usos esse Chrismate, cum id assentient Dionysius, et Clemens; et præterea unctionis meminerint antiquissimi auctores, Theophilus Antiochenus, Tertullianus, Cyprianus, Cornelius, Origenes, et alii, ante quos non fuit ultum Concilium Oecumenicum, in quo id instituti potuerit. Constat etiam optandum esse, ut possit defendi, Apostolos semper eadem materia usos, et non modo una, modo altera : id enim tutius, et expeditius est. At cur, quæso, id non potest defendi ? « Quia, inquit, Lucas meminit impositionis manuum, et non meminit Chrismatis. » Sed nec usquam Lucas, aut alia Scriptura, aut etiam ullus veterum dicit, Apostolos vario modo hoc Sacramentum ministrasse. Et præterea in verbis Lucas posse intelligi etiam Chrisma, multis modis probare possumus : Apostolos autem mutasse materiam, nescio an ullo modo probari possit, nisi recentiorum auctoritatem.

Primo igitur sic probo : Apostolos semper manus imponendo signasse Chrismate, ac proinde Lucas ritum illum compendio perstrinxisse, et ex una parte rem totam in tellexisse. Nam Patres, qui uno in loco dicunt per impositionem manus dari Spiritum sanctum, item in alio loco dicunt dari per unctionem Chrismatis, et aliquando utrumque simul conjungunt ; ex quo apparet utrumque ad ritum hunc pertinere, et illis perinde esse, sive unum, sive alterum exprimant. Tertullianus libro de resurrectione carnis supra citato, tractans hunc ritum, dicit, carnem ungì, signari, et manus impositione obumbrari : tamen in libro de prescriptionibus solum exprimit signari in fronte ; et lib. I. in Marcionem, solum exprimit unctionem ; libro de Baptismo exprimit unctionem ; et manus impositionem. Ita videmus unum auctorem modo unam partem, modo duas, modo tres ejusdem ritus exprimere ; et tamen semper rem eamdem significare. Cyprianus lib. I. epist. ult. solum meminit unctionis ; lib. II. epist. 4. solum meminit manus impositionis, cum de una re, et eadem loquatur ; in epistola vero ad Jubajanum, cum manus impositione

addit signaculum dominicum, de quo nihil dixerat in prioribus duabus epistolis. Sic etiam Concilium I Arelatense, cap. 8. tantum nominat manus impositionem ; et tamen Concilium II Arelatense paulo post celebratum, et eandem rem tractans, canon. 47. nominat unctionem Chrismatis. Damasus, et Leo supra citati, dicunt non licere Chorpiscopis ungere frontem baptizatorum Chrismate : et tamen Joannes III, hoc ipsum decretum citans, et nominatim allegans Damasum, et Leonem, ne semel quidem meminit Chrismatis, aut frontis, sed perpetuo hunc ritum vocat manus impositionem ; ac hujusmodi exempla plurima possent adferri. Quid igitur mirum si S. Lucas ex una parte totum ritum significari ?

Secundo, idem probo ab aliis ratione. Nam Patres, quando dicunt solos Episcopos, per unctionem Chrismatis dare Spiritum sanctum, semper allegant verba Lucae Act. VIII. ut patet ex Innocentio epist. 4. Damaso epist. 4. Leone epist. 88. Cypriano ad Jubajanum, Augustino lib. XV. Trinit. cap. 26. et ex aliis supra citatis. Ergo aut Apostoli Actor. VIII. manus imponendo ingerabant Chrismate, aut isti omnes Patres male argumentantur. Dices, Bene illi argumentantur, quia licet Apostoli, Actor. VIII. non uteruntur Chrismate, tamen Chrisma successit in locum manus impositionis, qua illi utebantur. Sed contra ; nam si ita esset, saltem aliquis Patronum aliquando id significasset, ut intellegeremus vim argumenti ipsorum.

Tertio, idem probo ex aliis similibus Scriptura locis, ubi brevissime aliquid comprehenditur, et tamen necesse est plura intelligere. Exemplum esse potest, quod Paulus in epistolis ad Timotheum, et ad Titum semper ordinationem vocat manus impositionem. Exemplum adferit Augustinus, lib. de fide et operibus, cap. 9. ex cap. VIII. Actor. Ibi enim legimus, Eunuchum a Philippo baptizatum, cum dixisset : *Credo Filium Dei esse Jesum* (1). Augustinus autem recte notat Lucam per compendium rem attigisse, sed omnino credendum esse de multis aliis interrogatum Eunuchum, et multis alias ceremonias adhibitas in illo Baptismo. Alterum exemplum esse potest id, quod Lucas ait, Apostolos baptizasse in nomine Christi, Actor. VIII. XIX. et alibi.

(1) Act. VIII. 37.

Nam ut supra ostendimus, Apostoli baptizabant in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti : sed Lucas id per compendium dicere maluit, sciens rem esse notissimam, Aliud exemplum esse potest in eo, quod Paulus ait ad Tit. III. nos salvari per lavacrum regenerationis : ubi nihil dixit de verio, et tamen intellexit sine ullo dubio lavacrum cum verbo, ut ipse alibi expressit Ephes. V. Et multa sunt hujusmodi, que longum esset recensere.

Una est hic difficultas, quod videtur haec nostra solutio repugnare Innocentio III, cap. Cum venisset, extra de sacra unctione, et Concilio Florentino in instr. Armenorum. Nam Innocentius dicit, per frontis Chrismationem designari manus impositionem Apostolorum : Concilium autem dicit loco illius manus impositionis dari nunc in Ecclesia Confirmationem.

Respondeo : In primis, non omnia que habentur in Decretis, aut Conciliis ad fidem pertinere, sed solum ea, que definitior : hoc autem, de quo agimus non definitur, sed tantum obiter dicitur ad rem explicandum.

Dico tamen Secundo et melius, ac tutius, Innocentium, et Concilium non velle dicere, Chrisma esse loco impositionis manum, quasi Apostoli non uteruntur Chrismate, et nos non utamur impositione manus : sed velle dicere, id ipsum quod Apostoli faciebant, cum dicebant impone manus, facere nunc Episcopos, cum dicuntur Confirmare, vel Chrismare. Distinguunt enim in his locis, non ritus a ritu, sed modus loquendi a modo loquendi ; et personæ a personis ; et denique illa particularis impositionis manum ab ista, quæ modo est : siquidem tunc communiter dicebatur hoc Sacramentum impositionis manus, nunc dicitur communiter Confirmationis ; præterea illam dabant Apostoli, istam Episcopi ; denique illa erat efficacior, quia cum effectu interno, dabat etiam externum, et cum gratia gratum faciente, dabat etiam dona gratis data lingua- rum, et miraculorum etc. Hoc ergo ratione diei potest id, quod nunc fit, esse loco ejus, quod tunc fiebat, licet sit idem, quod substantiam. Et quod hic sit sensus eorum locorum, probetur dupliceiter. Primo, quia Concilium et Innocentius, non dicunt, Chrisma esse loco impositionis manum, sed Sacramentum Confirmationis esse loco impositionis manum. At certe Apostoli omnium

consensu dabant Sacramentum Confirmationis, sive adhibuerint Chrisma, sive non. Secundo, quia Concilium et Innocentius ibidem dicunt Episcopos esse in Ecclesia loco, seu vice Apostolorum. At certe Apostoli veri Episcopi erant, Heet aliquid etiam amplius haberent.

Secunda objectio Kemnitii contra eandem propositionem sumitur ex Patribus. Nam ut ipse dicit, Tertullianus in lib. de Baptismo dicit, hanc unctionem sumptam esse ex veteri disciplina, id est, ex Testamento veteri; proinde non a Christo institutam. Cyprianus in sermone de ablutione pedum, dicit has ceremonias non a Christo, sed ab hominibus institutas, et in sermone de Chrismate dicit, relicta esse hanc unctionem ex Testamento veteri. Basilius ait, nullam extrare ἡρός τετραγωνόν de unctione Chrismatis. Atque ex his auctoribus dicit Kemnitius satis aperte refelli mendacia Fabiani Papæ et Martyris, qui asseruit hanc unctionem a Christo ipso Apostolo traditam.

Respondeo, Tertullianum id solum asserere, precessisse in Testamento veteri figuræ hujus Sacramenti; ex quo non sequitur non esse a Christo institutum : nam ibidem asserit diluvium fuisse figuram Baptismi, et tamen fatetur Kemnitius non negasse Tertullianum Baptismum a Christo institutum. Cyprianus in sermone de ablutione pedum non loquitur de Sacramento Confirmationis, cum dicit ceremonias Sacramentorum ab hominibus institutas, sed intelligit alios ritus, quos adhibemus : immo contrarium colligitur ex hoc auctore, nam in isto sermone de ablutione pedum, dicit Christum esse auctorem sui Sacramenti, et sermone sequenti, qui est de Chrismate, dicit hanc unctionem esse divinitus institutam; et esse Sacramentum : ex quo certe colligitur a Christo institutam. Neque obstat, quod asserat manasse ex Testamento veteri, quia id intelligit ratione figurarum, ut diximus de Tertulliano. Porro Basilius nihil affirmat contra nos, aut S. Fabianum : neque enim aut S. Fabianus, aut nos dicimus esse scriptam in divinis litteris institutionem Chrismatis ; sed dicimus haberi ex traditione non scripta, et tamen certissima ; et cui fides habenda est, ut ipsi verbo scripto, ut ibidem scribit Basilus, libro videlicet, de Spiritu sancto, cap. 27. Neque id repugnat illis, quæ dicta sunt initio capituli superioris.

Nam in epistolis Pauli et Joannis habetur mentione, non tamen institutio Chrismatis.

Tertia objectio Kemnitii contra secundam propositionem. Nativum balsamum una cum arboribus jam perisse constat. Scribit enim Plinius lib. XII. cap. 25. verum balsamum solum in duobus hortis Iudeae nasci solitum : qui horti iamdudum vastati sunt : « Perit igitur, inquit Kemnitius, materia Confirmationis, si ea necessario balsamum requirit : neque potest suppleri artificio, et fictio balsamo balsamum naturale : quemadmodum nec aqua Baptismi fictio aqua nec vinum Eucharistie fictio aliquo vino. » His addunt quidam Catholici, non esse probabile Christum instituere voluisse Sacramentum aliquod in re tam incerta, rara, pretiosa, que vix magno labore, et sumptibus obtinere potest.

Respondeo : Questionem esse inter Theologos, utrum balsamum requiratur in Christate necessitate Sacramenti, an solum necessitate praecipi. Et quidem veteres omnes Theologi dist. 7. lib. IV. sent. et Ju-
reconsuli in cap. Pastoralis, extra de Sacramentis non iterandis; docent balsamum requiri necessitate Sacramenti, ita ut Sacramentum irritum sit, si absque balsamo detur. Tamen recentiores quidam, Cajetanus in 3. part. quest. LXXII. art. 2. Dominicus a Soto lib. IV. sent. dist. 7. quest. 1. art. 2. et Franciscus Victoria in summa de Sacramento Confirmationis, putant balsamum non requiri ad essentiam Sacramenti, sed necessario adhibendum ex divino precepto. Utrique nituntur quodam textu Juris canonici cap. Pastoralis, extra de Sacramentis non iterandis; quem textum ultraque opinio ad se trahit. Neutra opinio est de fide, vel contra fidem; et fallitur Kemnitius pag. 309, ubi docet, Concilium Florentinum definitivis contra Scholasticos, balsamum requiri in Chrismate. Nam Concilium non expressit, quo modo requiratur, sed dixit materiali esse oleum cum balsamo, ut etiam in Eucharistia dixerat materiali esse vinum cum aqua : et tamen omnes fatentur aquam non esse ita de essentia, ut sine ea sit irritum Sacramentum.

Ad argumentum autem Kemnitii nego balsamum verum, et nativum perisse. Nam etsi aliquando opinione Plini tantum in duabus hortis Iudeae nascetur balsamum; tamen in Indiis nascitur, et inde adhuc advehitur. Neque refert si id Plinius ignor-

vit : nec enim ille omnia scire potuit. Neque balsamum, quod afferatur ex Indiis artificiosum, aut fictitium dici debet, licet forte non sit idem specie cum eo, quod nascitur in Palestina. Variae enim possunt esse species balsami, ut sunt variae species vini; et quilibet idonea est ad Sacramentum conficiendum. Adde, Plinius id, quod refert de duabus horis, referte de tempore antiquo : nam suo tempore factetur multas fuisse arbores balsami in Palestina : et Hieronymus, qui trecentis annis post fuit post Plinius, in cap. XXVII Ezechielis, imo et Gregorius qui ducentis annis post Hieronymum, et quingentis post Plinius, in cap. 4. Cantorum, affirmant tempore suo in vineis En-gaddi balsamum gigni solitum. Falso igitur est balsamum nativum perisse. Ad confirmationem respondet praxis Ecclesiae. Licet enim rarum et pretiosum sit balsamum : tamen adhuc numquam desuit Ecclesia, neque ex penuria balsami pretermissa est aliquando Confirmationis. Quod si per annos mille, et fere sexcentos Deus providit, certe non derit deinceps.

Quarta objectio est contra tertiam propositionem, quia videtur esse quedam species magie et incantationis, ritus consecrandi Chrismatis. Sed de hoc argumento supra diximus in materia de Sacramentis in generi, et dicemus etiam postea cum agemus de ceremoniis iugis Sacramenti.

Quintam objectionem contra quartam propositionem sumit Kemnitius ex Cyrillo et Ambrosio. Cyrus enim catechesi III mystagogica dicit, Chrismate inungi omnes fore corporis sensus; Ambrosius autem lib. de iis qui initiantur mysteriis, cap. 6. dicit, caput inungi, et inde unguentum ad barbam defluere. Non igitur certum est, quod nos diximus, Chrisma in fronte adhibendum esse. Respondeo : Cyriulum loco citato, praecipue velle frontem inungi, ut ipse expresse ait, deinde alias sensus; quod quidem non est contra nos: siquidem id solum asserimus, nisi in fronte adhibeatur Chrisma, Sacramentum nullum esse; non tamen negamus, quin deinde possit iuxta varios Ecclesie mores inungi etiam alia aliqua corporis pars. Porro Ambrosius loco citato a Kemnitio, non agit de confirmatione, sed de unctione, quae fit in Baptismo, quam etiam nos fatemur in vertice capituli faciendam: de Confirmatione autem agit Ambrosius, cap. sequenti.

CAPUT X.

De forma Sacramenti Confirmationis.

quia Ecclesia prescribit, ut dicatur: quemadmodum in forma Baptismi: « Ego te baptizo etc. » illud (*ego*) non est de essentia, et in forma Eucharistie: « Hoc est enim corpus meum », illud (*enim*) et in forma ca-licis (*mysterium fidei*) et quedam alia non sunt de essentia.

Ex quo duo quedam intelligimus. Primo Aleuimum in lib. de divinis officiis, cap. de Sabbatho sancto, ubi dicit, Romae Pontificem, cum confirmat, solitum ungere frontem, et dicere: « In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti », non integrum formam retulisse, sed solum partem: nam citat Ordinem Romanum, in quo expresse habentur plura, ut jum dixi. Secundo intelligimus, falli quosdam, qui existimant Ambrosium posuisse formam Confirmationis, cum ait: « Venisti ad sacerdotem; quid tibi dixit? Deus Pater omnipotens, qui te regeneravit ex aqua, et Spiritu sancto, concessisque tibi peccata tua, ipse te ungat in vitam eternam », lib. II de Sacramentis, cap. 7. Nam haec verba, quae Ambrosius ponit, in Ordine Romano dicuntur a presbytero, cum linit verilem baptizati; post quam ceremoniam sequitur postea Confirmatio Episcopalis. Unde etiam Amalarium lib. I de officiis Ecclesiasticis, cap. 27. dicit, ista verba esse presbyteri, qui solum forma deprecatoria uitit. Episcopus enim non solum deprecatoria, sed etiam ex potestate sua, quam a Deo accepit, dicit: « Ego te confirmo ». Porro ex Patribus Ambrosius satius aperte huius formae meminit, cum ait in lib. de iis, qui initiantur mysteriis, cap. 7: « Serva quod acceperisti; signavit te Deus Pater, confirmit te Christus Dominus ». Neque est mirum, quod quedam omiserit: nam eo loco non referebat ipsam formam, sed tantum revocabat in memoriam Confirmatorum ipsum ritum, quo fuerant confirmati; ad id autem satis erat si principalia verba commemoraret.

Non debet autem mirum videri, si Patres non expresse ponunt hanc formam: nam neque allorum Sacramentorum formas describant, tum quod res essent omnibus Christianis nota ob quotidiam usum, tum etiam ne Gentilibus, qui libros nostros videbant, proderent ejusmodi mysteria sine necessitate. Itaque nullus fere est veterum, qui disertis verbis scripserit formam Baptismi esse: « Ego te baptizo, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti », tantum dicunt

Baptisma dari cum invocatione Trinitatis. Imo Dionysius, cap. ult. hierarchie Ecclesiastica dicit fas non esse litteris mandare verba, quibus in administratione Sacramentorum utitur Ecclesia. Et Innocentius I, in epist. 1, cap. 3, de Confirmatione loquens: « Verba, inquit, dicere non possum, ne magis prodere videar, quam ad consultationem respondere. » Denique ipse etiam Magister sentent. lib. IV dist. 7. noluit verba formae hujus Sacramenti ponere: tantum ait, formam esse manifestam, nimurum verba, quibus Episcopi ubique utuntur, cum hoc Sacramentum administrant.

Sed objectiones hereticorum videamus.

Prima objectio Calvini est lib. IV Institut. cap. 19. §. 5. ubi postquam recitaverat formam illam: « Signo te signo crucis etc. Pulchre, inquit, et venuste, sed ubi Dei verbum? » Respondeo: Dei verbum non scriptum, sed traditum, satis testari morem universae Ecclesiae Catholicae. Nam negue aliorum Sacramentorum formae expresse in Scripturis habentur: nusquam enim scriptum est, in Baptismo dicendum esse: « Ego te baptizo ». Et praeterea Calvinus fatetur Ordinationem ministrorum esse Sacramentum in eodem cap. 19. lib. IV. Institut. §. 31. et tamen nusquam inveniet verbum in Scriptura, quod cum elemento faciat Sacramentum, ut ipse requirit de Confirmatione. Addo praeterea, nos in genere verbum habere Act. 8. ubi dicuntur Apostoli orasse cum manus imponerent. Nam formam Sacramentorum passim a Patribus dicuntur preces mysticae, licet interdum proferantur per verbum indicantur: nam semper a Deo expectatur, et petitur principialis operatio in Sacramentis. Denique II. Cor. I. alludens Paulus ad formam hujus Sacramenti, expressit principia verba, cum ait: *Qui nos confortat Deus, et signavit etc.* (1).

Secunda objectio, §. 7. « Unde, inquit, vocant oleum salutis? qui eos in oleo salutem querere docuit? » Et infra: « Hoe vero non a me, sed a Domino, audacter pronuncio, qui oleum vocant oleum salutis, salutem, que in Christo est, abjurare, Christum abnegant, partem in regno Dei non habent.

(1) II. Cor. I, 21 et 22.

Oleum ventri, et venter oleo: utrumque Dominus destruct ». Respondeo: Totum hoc argumentum nisi Calvini auctoritate. Nam verbum Dei non protulit, quamvis se ex Dei nomine loqui mentiatur, ubi dicatur salutem, que est in Christo, abjurare, qui oleum Confirmationis vocant oleum salutis. Et quidem si in oleo sine Christo salutem quereremus aliquid Calvinus diceret, sed cum oleum facianum instrumentum dumtaxat applicandæ gratie Christi; mirum est unde suspicari potuerit Calvinus, Christum negare, qui oleum vocat oleum salutis. Addo, quod ejusmodi phrases sunt in Scripturis frequentissime, ut IV. Reg. XIII. sagitta salutis, II. Cor. VI. dies salutis, Actus XIII. verbum salutis, Luc. I. scientia salutis. Addo etiam, quod Calvinus argumentum non minus valet contra aquam Baptismi, et panem Eucharistie, quam contra oleum Confirmationis: nam et illa dicitur lavacrum regenerationis, et renovationis, Tit. III. et panis Eucharistie dicitur panis vite, Joan. VI. Respondet ibidem Calvinus in Sacramentis duo spectanda esse, naturam elementorum, et eam esse corruptibilem, et salutem adferre non posse; et vim spiritalem a verbo Dei impressam, et ratione illius aquam in Baptismo, et panem, ac vinum in Eucharistia salutem adferre. At cur, queso, non idem nos de oleo dicere possumus?

Tertia objectio est Kemnitii in 2 part. Examiniis, pag. 288, forma hujus Scriptura, quod cum elemento faciat Sacramentum, ut ipse requirit de Confirmatione. Addo praeterea, nos in genere verbum habere Act. 8. ubi dicuntur Apostoli orasse cum manus imponerent. Nam formam Sacramentorum passim a Patribus dicuntur preces mysticae, licet interdum proferantur per verbum indicantur: nam semper a Deo expectatur, et petitur principialis operatio in Sacramentis. Denique II. Cor. I. alludens Paulus ad formam hujus Sacramenti, expressit principia verba, cum ait: *Qui nos confortat Deus, et signavit etc.* (1).

Quarta objectio ibidem. In ipsis Pontificibus non est eadem forma. Nam Gabriel recitat quosdam pro « Chrismate salutis », dicere: « Chrismate sanctificationis »; et Germon habet formam: « Firmo te signo crucis, et Chrismate salutis ». Respondeo: Ista omnia in item coincidere cum nostra forma: semper enim est idem sensus, sive dicas Salutis, sive sanctificationis, sive confirmo, sive firmo etc., quamvis enim oporteat prescriptio verbi uti, et nihil mutare, et qui secus faciunt, peccent, tamen (ut sepe diximus) dum idem sensus manet, semper Sacramentum confitetur: et potest facile fieri, ut in variis Ecclesiis sit aliqua varietas in vocibus, modo maneat sententia eadem: ut

CAPUT XI.
etiam patet in forma Baptismi Latinorum et Graecorum.

CAPUT XI.

De effectu hujus Sacramenti.

Duplex est Sacramenti hujus effectus. Unus, quod gratiam conferit gratum facientem, et quidem maiorem, quam ipse Baptismus, in ordine ad roboramum animam contra Diaboli impetus: sed minorem in ordine ad remissionem peccati, quia non remittit totum peccatum, ut faciliter Baptismi. Neque est opus hic aliquid addere, cum id satis copiose probatum sit supra in prima Controversia: inde enim probavimus, Confirmationem esse Sacramentum proprium dictum, quia Scriptura, et Patres omnes affirmant dari per hanc ceremoniam copiosissimum gratiam, atque adeo ipsum Spiritum sanetum.

Alter effectus est character, quo adscribitur in Christi militiam, sicut per Baptismum in Christi familiam. Probatur autem iste character Confirmationis, eo modo, quo character Baptismi, ex eo, quod non potest repeti Confirmationem. Nam supra ostendimus, rationem, cur Sacramenta quadam sint interabilia, nullam posse reddi sufficientem, praefer characterem; quocirca etiam ab effectu demonstratur evidenter character, cum ostendimus aliquod Sacramentum esse interabilia.

Esse autem interabilem Confirmationem, Primo expresso probatur ex Apostolo. Hebr. VI. Non iterum jacientes fundamentum penitentia ab operibus mortuis, et fidei ad Deum, baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum etc. (1) ubi teste Chrysostomo, Theodoreto, Theophylacto et aliis, Apostolus per impositionem manuum intellegit Confirmationem, quæ dabatur statim post Baptismum; ac docet non licere ei, qui labitur post Baptismum et Confirmationem, iterum redire ad Baptismum, et Confirmationem: hec enim sunt fundamenta, quæ non jacint nisi semel. Secundo idem patet ex Concilio Toletano VIII, can. 7. ubi aperte dicitur, Chrisma semel collatum repeti non

posse, ut nec sacram Ordinem. Item ex Concilio Tarraconensi, et ex decreto Gregorii II, apud Gratianum, distinct. 5. de consecratione, can. Dictum est, et can. De homine: quibus adde Concilium Florentinum in instruct. Armenor., et Tridentinum sess. VII. can. 9. Tercio idem patet ex Patribus. Nam Cyprianus, seu quicunque fuit auctor, in sermone de ablutione pedum: « Baptismum, inquit, repeti Ecclesiastice prohibent regulæ: nemo sacros Ordines semel datos iterum renovat: nemo sacro oleo lita iterum limit, aut consecrat: nemo impositioni manuum, vel ministerio derogat sacerdotum: quia contumelia esset Spiritus sancti, si evacuari posset, quod ille sanctificat, vel aliena sanctificatio emendaret, quod ille semel statuit, et confirmat ». Augustinus lib. II. contra litteras Petilianis, cap. 104. (ut supra notavimus) aperte docet, Sacramentum Chrismatis semel datum, permanere etiam in pessimis, nec unquam aboleri: ex quo manifeste sequitur repeti non posse. Similia docet Rabanus lib. I. de Instit. Clericorum, cap. 30. Amalarus lib. I. de officiis Ecclesiasticis, cap. 7. et alii recentiores.

CAPUT XII.

De ministro hujus Sacramenti.

Sequitur controversia quinta: Utrum minister Sacramenti Confirmationis sit solus Episcopus. Et quidem hereticus licet hunc ritum et numerum Sacramentorum auferant, tamen etiam Sacramentum esset ipsumnum quoque opinione, negant ad solos Episcopos eius ministerium illo modo pertinere. Johannes Wiclef lib. IV. Trialog. cap. 44. aperte negat esse Episcoporum proprium munus confirmare. Idem habet Calvinus lib. IV Institut. cap. 19. § 10. Kemnitius in 2. part. Examiniis, pag. 324. et alii forte omnes, presertim cum ipsis vix agnoscant differentiam inter Episcopum, et presbyterum, ut in lib. de clericis ostendimus.

Ex Catholicis solus est Richardus Armanianus, qui in lib. XI. Armeniarum qq. cap. 4. existimat, commune esse Episcopis,

(1) Hebr. VI, 1 et 2.

et presbyteris munus confirmandi, atque ab hoc Armachano arbitratur Thomas Waldensis lib. II de Sacramentis, cap. 114. hausisse Wicleffum suam heresim: Fuit enim Armachanus paulo antiquior Wicleffo, quamvis eodem saeculo vixerint. Ceteri omnes communis consensu docent, solum Episcopum esse proprium hujus Sacramenti ministerium.

Est quidem inter Catholicos questio, an saltem ex dispensatione possit presbyter hoc Sacramentum conferre. Nam S. Bonavent. Durandus et Adrianus in 4. dist. 7. contendunt id nullo modo committi posse presbyteris; sed S. Thom. 3. p. quest. LXXII. art. 41. et omnes ejus discipuli, et multi alii Theologi in IV dist. 7. ut Richardus, Paludanus, Marsilius, et alii, et omnes Canonistae in I. dist. 95. contrarium docent: et quidem longe verius est, quod isti posteriores affirmant. Nam Ambrosius in cap. 4. ad Ephes. testatur in Egypto presbyteros confirmare in absentia Episcoporum, neque reprehendit eum usum. Gregorius lib. 3. epist. 26. apertissime permittit presbyteris Sardinie, ut in absentia Episcoporum confirmaret: et quia corruptus est hic locus Gregorii, forte a fautoribus contraria sententia: nam dicit se permettere, « ut baptizandos ungant, » cum dicere deberet, « ut baptizatos » conferatur hic locus cum epist. 9. ejusdem lib. 3. inde enim manifeste apparabit corruptio. Si quidem in epist. 26. dicit, se permettere, quod in epist. 9. prohibuerat: prohibuerat autem, ne presbyteri uengrent in fronte baptizatos. Unde etiam Gratianus, et S. Thomas hunc locum ita citant, ut esse debet, non ut modo legitur in codicibus impressis. Praeterea Concilium Arausicanum I. can. I. et 2. et Toletanum I. can. 20. et Martinus Bracarense, cap. 32. Gracarum Synodorum, et Florentinum in inst. Armenorum, idem habent. Denique Concilium Trident. sess. VII. can. 3. de Confirmatione, ideo ait, ordinarii ministrum esse Episcopum, ut indicaret, posse extraordinaria potestate idem fieri etiam a presbytero. Ex quo apparet error Kemnitii, qui in suo Exam. part. 2. pag. 223. dicit, Concilium definitissime contra S. Thom. et alios quosdam doctores, imo et contra ipsum S. Gregorium, solum Episcopum esse ministrum Confirmationis.

Sed his omissis, probatur Catholica veri-

tas apertissimo Scripturae testimonio. Nam Actor. VIII. missi sunt Petrus, et Joannes, ut per impositionem manum darent Spiritum sanctum illis, quos Phillipus in Samaria baptizaverat; et Actor. XIX. Paulus ipse Apostolus manus imponit illis, quos alii baptizaverant. At certe nulla videtur posse fungi causa, cur soli Apostoli manus imponant; imo cur ad hoc ipsum veniant ex uno loco ad alium, nisi quia haec munus proprio pertinet ad primum gradum Ecclesiasticum, qui est sine controversia Episcopalis.

Ad hoc Wicleffus respondet, illos, quos Philipus baptizaverat, forte non fuisse legitime baptizatos, et ideo rursus fuisse baptizandos ab Apostolis, ut acciperent Spiritum sanctum.

Sed haec solutio inceptissima est. Nam quis credat, Philipum Diaconum post acceptum Spiritum sanctum non recte baptizasse? et deinde si erant rebaptizandi, quid opus erat, ut Apostoli uenirent ex Hierusalem? non poterant significare per litteras, aut alium mittere, quia illis rito baptizare? Denique Apostoli cur tantum imposuerunt manus, et non etiam baptizarunt, si illi non erant rite baptizati? Neque obstat, quod dicantur baptizati in nomine Domini Jesu, et non in nomine Trinitatis. Nam (ut supra ostendimus) Lucas breviter describit ritum Baptismi, ex parte intelligi volens totum.

Calvinus loco citato respondet, quod Apostoli fecerunt non posse tribui Episcopis, aut certe non solis Episcopis. Nam Episcopi non sunt Apostoli: quod si tenet, quoad aliquid, locum Apostolorum, eundem locum tenent etiam presbyteri. Nam aliqui qui non licet presbyteris, sed solis Episcopis communicare sub utraque specie: id enim soli Apostoli in cena Domini fecerunt.

Respondeo: Episcopos solos simpliciter, et absolute Apostolis succedere. Observandum enim est in Apostolica autoritate contineri omnem Ecclesiasticam potestatem. Erant enim Apostoli primum Christiani, et membra Ecclesia. Secundo erant Sacerdotes. Tertio summi Sacerdotes. Quarto summi non uno in loco, sed in toto orbe terrarum, poterant enim ubique predicare, baptizare, ordinare, leges ferre, punire etc. Sed hoc ultimum in solo Petro fuit ordinarium munus, in ceteris extraordinarium, et quasi delegatum: et idecirco soli Petro succedi

videmus, non autem illi alteri Apostolo in illa summa in totum orbem potestate. Cetera tria erant omnibus ordinaria. Quare licet omnes Christiani aliquo modo succedant Apostolis, quatenus illi fuerunt primi Christiani: et omnes Sacerdotes eisdem Apostolis succedant, quatenus illi fuerunt primi Sacerdotes: et omnes Episcopis eisdem succedant, quatenus illi fuerunt primi summi Sacerdotes: tamen soli isti simpliciter illis succedunt, quia succedunt in tota eorum ordinaria autoritate, in qua sola succedi potest. Idque patet etiam ex praxi, et testimonio Sanctorum. Nam si quis petat, quis successit Apostolo Jacobo? omnes respondent, Episcopus Hierosolymae. quis Apostolo Joanni? Episcopus Ephesus. Ad haec Concilium Neoceasariense can. 13. Damasus in epist. 4. de Choropiscopis. Hieronymus in epist. ad Marcellam de erroribus Montani. Leo epistola 88. Augustinus in Psal. XLIV in illud: *Pro Patribus nati sunt tibi filii* (1); et alii veteres passim affirment, Episcopos Apostolis succedunt.

Secundum dices, unde scimus Apostolos manus imposuisse, Actor. 8. ut Episcopos, et non ut presbyteros, vel ut Apostolos per extraordinariam potestatem? Respondeo: quod non ut presbyteri, inde constat, tum quia Scriptura numquam tribuit hoc officium nisi ipsis Apostolis, cum alia officia, ut predicandi, et baptizandi tribuat etiam aliis inferioribus ministris: quod non ut Apostoli per extraordinariam potestatem, colligitur ex eo, quod Heb. VI numeratur haec manus impositio cum reliquis ordinariis Ecclesiae ritibus; tum ex eo, quod semper in Ecclesia mansit ista consuetudo, ut Episcopi manus imponerent baptizatis.

Tertio, probatur cadem veritas testimoniis, et traditione Ecclesiastica. Nam Concilia, Pontifices, et Patres citati in prima controversia, communis consensu docent, solos Episcopos esse proprie Sacramenti hujus ministros; idque probant ex cap. VIII Actor.

Tertio, probatur etiam ratione. Nam confirmatione est complementum, et perfectio Baptismi; proinde convenient, ut a primario ministro detur: sic enim in omnibus aliis rebus ultima forma imprimatur a primo agente. Praterem in Confirmatione adscribatur ad Christi militiam; adscribere autem

ad militiam, proprium est Ducum, et Imperatorum.

Neque argumenta Calvinii, et Kemnitii difficulter solvuntur. Argumentum primum Calvinii: Error est Donatistarum, quod Sacramentum pendeat a dignitate ministri. Respondeo: Si de dignitate morali agatur, verum est, si de Ecclesiastica, falsissimum. Alioquin esset etiam error Donatistarum, quod soli presbyteri ministrent corpus Domini, imo et Baptismum, secundum Calvinum. Secundum argumentum: Presbyteri succedunt Apostolis, ut patet de ministerio Eucharistie; quod soli Apostolis commisum fuerat. Respondeo: Apostolos in ultima cena presbyteros creatos fuisse, non autem Episcopos; Episcopi enim post resurrectionem facti sunt, cum eis dicereatur, Joan. XX. *Ecce ego mittio vos etc.* (2). Itaque presbyteri in aliqua re Apostolis succedunt, sed non in omnibus, neque absolute, ut diximus.

Tertium argumentum, I. Timoth. IV. Paulus ait: *Noli negligere gratiam, qua data est tibi per impositionem manuum presbyteri* (3); et Ananias Actor. IX imposuit manus Paulo, et tamen non erat Episcopus. Respondeo ad hoc argumentum, quod est Armachani: Non tractari eni loco de Confirmatione, sed de Ordinatione Timothei: et praeterem per illam vocem (*Presbyteri*) intelligi chorum presbyterorum, id est, Episcoporum, ut exponunt Chrysostomus, et alii: multi enim Episcopi, unum Episcopum ordinant; unus autem solus confirmat.

Ad illud de Anania, quod mutuo accepit Calvinus a Wicleffo, ut ille ab Armachano; dico Ananiam imposuisse manum Paulo ad hoc, ut visum recuperet, ut ibidem legimus. Quare non fuit confirmatoria, sed curatoria illa impositio manus; unde facta est ante Baptismum, non postea, ut fieri debet Confirmationis: neque descendit tunc visibiliter Spiritus sanctus, sed cediderunt tamquam squamae ab oculis eius: « At, inquit, Ananias, cum imponeret manus, dicebat: Salve frater, Dominus Jesus misit me, ut video, et implreas Spiritu sancto: igitur finis illius impositionis manus fuit dominum Spiritus sancti. » Respondeo: Ananiam exposuisse simul finem proximum et remotum sui adventus. Finis enim proximus erat, curatio a cœitate,

(1) Psal. XLIV, 17. — (2) Joan. XX, 22. — (3) I. Tim. IV, 14.

finis remotus, perfecta justificatio, et infusio Spiritus sancti, quam paulo post consecutus est Paulus per Baptismum. Unde paulo antea describitur visio Pauli, qua ante praevidit, quod futurum erat : *Et vidit, inquit Lucas, virum introeuntem ad se, Ananiam nomine, et imponebantem sibi manum, ut visum recipiat* (1); et cap. XXII. Actor ubi narrat ipse Paulus totam hanc historiam, nihil se accepisse dicit ab Anania, nisi de-pulsionem cecidit, et postea Baptismum. Est autem valde probabile Paulum, ut certos Apostolos, immediate a Deo accepisse Confirmationem sine humana impositione manum.

Argumentum Quartum : Si jure divino Episcoporum est proprium confirmare, quomodo id etiam presbyteris Gregorius concessisse legitur? Respondeo : Jure divino solos Episcopos esse ordinarios ministros hujus Sacramenti. At non inde sequitur, quin extraordinaria concessione id possit etiam presbyteris convenire : sicut etiam jure divino proprium est Episcoporum praedicare; et tamen eorum concessione praedicant etiam Presbyteri, et aliquando etiam Diaconi.

Sed instant quidam Catholicorum : Confirmare, aut convenient Episcopo ratione ordinis, aut ratione jurisdictionis. Si ratione ordinis, nullo modo potest id concedi iis, qui non habent eum ordinem, ut patet in similibus; nec enim potest illa dispensatione fieri, ut Diaconus consecret [Eucharistiam]. Si ratione jurisdictionis : ergo posset Episcopus non consecratus confirmare; quia habet ipse ordinem presbyteralem, et jurisdictionem Episcopalem. Respondeo : Confirmare esse actum ordinis, et eum ordinem esse etiam in presbytero, saltem inchoatum, et imperfectum. Observandum est enim characterem Episcopalem, sive sit alias a presbyterali, sive idem extensior, et major, esse potestem absolutam, et perfectam, et independentem conferendi Sacraenta Confirmationis, et Ordinis, et ideo non solum posse Episcopum sine alia dispensatione confirmare, et ordinare, sed etiam non posse impediri ab illa superiori potestate, quin revera Sacraenta ista conferat, si velit, licet pectet, si id faciat, prohibente summum Pontifice : characterem autem presbyteralem esse quidem potestatem absol-

tam, perfectam, et independentem, quoad Sacramentum Baptismi, et Eucharistiae, esse autem potestate inchoatum, imperfectam, et dependentem a voluntate superioris, quod Sacramentum Confirmationis. Quocirca nisi perficiatur per dispensationem superioris ex potestas, presbyter confirmingando nihil ageret, at si perficiatur, jam ex ipso suo charactere confirmabit. Id quod minus mirum videbitur, si cogitemus, characterem non esse Physicam aliquam potentiam, que Physice aliiquid operetur, (tunc enim difficile esset intelligere quomodo posset perfici per dispensationem Pontificiam) sed esse signum divini cajusdam pacti, quo Deus concurrit ad effectum Sacramentalem producendum cum eo, qui habet characterem, et non cum aliis : facile enim est intelligere, unum characterem esse signum pacti absoluti, alium autem esse signum pacti conditionati. Sed de his hactenus.

Quintum argumentum est Kemnitii, loco citato. Scriptura ignorat differentiam Episcopi et presbyteri. Respondeo : Non Scriptura id ignorat, sed Kemnitius Scripturam ignorat. Nam I. Timoth. VI. cum dicitur : *Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duabus, aut tribus testibus* (2) : appetissime tantum discrimen ponitur inter Episcopum et presbyteros, quantum est inter principem, et ejus subditos. Quocirca Aeriani ob hoc ipsum hereticum dicuntur ab Epiphanio haeres. 75. et Augustino haeres. 53. quod negaverint hoc discrimen.

Sextum argumentum ejusdem Kemnitii. Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos dicit, ob honorem sacerdotii fieri, ut soli Episcopi manus imponant, et non ex legi necessitate. Respondeo : Locum hunc pro nobis maxime facere. Nam Hieronymus non negat, solis Episcopis licere Confirmationem dare post Baptisma; ino hoc affirmit, et infra id ipsum probat exemplo Apostolorum, qui in Samariam profecti sunt, ut eos confirmarent, quos Philipus baptizaverat. Et præterea causam reddit, cur id voluerit Dominus proprium esse Episcoporum; quia id requirebat honor summi sacerdotii. Nam ut paulo post ipse idem magis explicat, necesse est in singulis Ecclesiis esse unum Episcopum, ne si multi sint pares, et non ad unum summa referatur, schismata fiant. Hinc igitur Dominus voluit, quedam

esse propria Episcoporum, ut inde eorum eminentia supra ceteros appareret. Illud autem (*non ob legis necessitatem*) non referatur ad legem ministrandi confirmationem, sed ad legem consequendae salutis : significat enim Hieronymus non esse necessarium ad salutem absolute, ut quis ab Episcopo confirmatur; nam etiam sine tali Confirmatione per solum Baptismum salvari potest. Unde continuo subjungit, explicans quod dixerat : « Non ob legis necessitatem; aliqui lugendi essent, qui in vinculis a presbyteris, vel diaconis baptizati ante moriuntur, quam ab Episcopis invisanter. » Quod si id non placet, dici potest, loqui Hieronymum de lege, que sumatur ex natura rei, ut sensu sit; id esse tributum solis Episcopis, non ob legis necessitatem, id est, non quod id necessario requirat natura rei, quasi alter fieri non posset; sed quia volunt Dominus hac re honorare Episcopalem dignitatem.

Septimum argumentum. A multis jam annis in Germania nulli fere Episcopi confirmant, sed suffraganei quidam, qui sunt fictiti Episcopi, et larva Episcoporum potius, quam Episcopi. Respondeo : Suffraganei esse veros Episcopos, qui et Ordinationem habent, et jurisdictionem, licet careant possessione propriae Ecclesie. Quocirca licet non possint extra suam Ecclesiam confirmare sua auctoritate, possunt tamen si ad id invitentur a proprio Episcopo.

De ceremoniis Confirmationis.

Duplices sunt ceremonia in hoc Sacramento. Primum enim multæ ceremoniae adhucientur in consecratione Chrismatis feria 5. in cena Domini. Deinde quedam etiam adhucientur in ipsa collatione hujus Sacramenti.

Ac ut a Primo genere incipiamus, tractant de ritu consecrationis omnes, qui scribunt de divinis officiis, cap. de feria 5. in cena Domini, ut Isidorus, Alcuinus, Amalarius, Rabanus, Rupertus et alii.

Fiunt autem quatuor ceremoniae. Primo benedictiones olei, et balsami per oratio-

nes : et hoc reprehendi non potest, cum Apostolus, I. Timoth. 4. dicat, omnia sanctificari per verbum Dei, et orationem.

Secundo fiunt etiam benedictiones olei et balsami per signum crucis : ac ne id quidem reprehendi potest, cum sine hoc signo nihil consecrari possit, ut testantur omnes fidei Patres, sed præcipue Chrysostomus homil. 53. in Matth. et in libro quod Christus sit Deus; et Augustin. tract. 448. in Joan. et ser. 181. de tempore, cap. 3.

Tertio, halat Episcopus aliquoties super ampullam Chrismatis. Et quidem haec ceremonia ridicula, et magica videtur hereticis : nam id aperte scribit Kemnitius, pag. 283. et Calvinus ad hanc ceremoniam respxit, cum ait lib. IV Institut. cap. 19. §. 10. Chrismata factio anhelitu inquinari : tamen et antiquissima est, cum ejus meminerint auctores citati, Amalarius et alii; et preterea ab exemplo Domini sumpta, qui in Apostolis insuffavit, Joan. XX. ut ea ceremonia demonstraret, Spiritum sanctum in eos descendere. Et sane cum vult Ecclesia descensum sancti Spiritus designare ad aliquid sanctificandum; quo meliori signo uti potest, quam eo, quo Christus ipse ad rem eandem designandam uti voluit? Quod si magica est haec ceremonia, Christum Magiae doctorem faciemus, quod est impium et blasphemum. Neque magica dici potest illa ceremonia, nisi cum effectus mirabilis expectatur a Diabolo, cum quo fœdus inueni magi : nos autem effectum a Diabolo nullum expectamus, sed a solo Deo, a quo id per orationes petimus, ut sepe dictum est.

Quarta ceremonia est, quod Chrisma jam consecratum, salutatur ab Episcopo, et Presbyteris, his verbis : « Ave sanctum Chrisma. » Atque hanc ceremoniam idolatricam esse dicunt adversarii. Tilmannus Heshusius, lib. de erroribus Pontificiorum, tit. 22. num. 26. « Chrisma, inquit, tantum non adorandum : Siquidem haec verba dici jubent : Ave sanctum Chrisma. » Reprehendit etiam hanc ceremoniam Kemnitius, pag. 289. et Calvinus lib. IV. Institut. cap. 19. §. 21. Sed inepti in primis ad idolatriam hoc referunt, cum aliud sit salutare, aliud adorare : aliqui etiam Dominus, qui Matth. ult. dixit mulieribus : *Aete, eas adorasse diceretur*. Adhibetur quidem Chismati consecrato reverentia, quia est res sacra, et vim habet ut Dei instrumentum

(1) Act. IX, 12. — (2) I. Tim. V, 19.

sanctificandi : sed non adoratur ut Deus, alioqui etiam Hebrei idololatre fuissent, qui arcam Domini lignae adorabant; id que faciebat Propheta monente Psalm. XC VIII. Adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est (1). Dices : ridiculum videtur salutare rem inanimam. Respondeo : id esse usitatisimum, in signum gratulationis etiam res inanimas salutare, ac si vivent, et sentient. Ita Nazianzenus orat, ad 450. Patres cum Episcopatu se abdicaret, vale dicit cathedra, templo, psalmodia, aliisque id genus rebus. Hieronymus, in epist. de obitu Pauli, describit salutatorem quam B. Paula, ad Bethlehem habuit, cum eam primum vidiit. Imo et Aeneas apud Virgilium in VII. Aeneidos Italiam salutat, cum eam primum ingreditur. Suntque ejusmodi exempla plane infinita.

Jam vero in ipsa Confirmatione prater cærenomiam essentialiæ ungendi, et signandi frontem crucei; adhibentur etiam aliae octo cærenomiae. Prima ut susceptor asdit, sicut in Baptismo, qui confirmandum offerat Episcopo. Estque hac cærenomia antiquissima, ut patet ex decretis antiquorum Pontificum, et Conciliorum, que citantur a Gratiano, 30. quest. 1. can. Si quis; et can. de his; et quest. 4. can. Si quis ex uno; et de Consecrat. dist. 4. can. in Catechismo.

Secunda, ut varie preces dicantur super confirmandos, et quidem cum manus impositione; quem ritum solum adversarii non reprehendunt.

Tertia, ut confirmato pax] detur [ab Episcopo, in signum accepte gratiae Spiritus sancti, cuius effectus est pax.

Quarta, ut confirmatum Episcopus manu leviter cedat, ut intelligat se contra ignominiam, et verba pro Christo ferenda, patientia præcipue armandum.

Quinta, ut fascia ligetur frons, tum ne Chrisma facile deflatur, tum ut significet,

(1) Psal. XC VIII, 5. — (2) I. Joan. II, 27.

FINIS LIBRORUM DE BAPTISMO ET CONFIRMATIONE.

aceperiam gratiam diligenter conservandam, juxta illud I. Joan. II : *Uctionem, quam accipisti, maneat in vobis* (2). Sed in hac reservanda est Ecclesie consuetudo : alicubi enim ad septem dies frontis fascia conservatur, alicubi ad tres, alicubi continuo ablietur, et exciscatur. Chrisma a sacerdotibus, ut fascia opus non sit.

Sexta, ut ad septem dies non lavetur caput, seu frons. Cujus ceremonia meminit Hugo lib. II. de Sacramentis par. 7. cap. 6. Tertullianus lib. de Baptismo scribit a die Baptismi per totam hebdomadam Christianos lavacro abstinerre solitos : quod quidem faciebat non tantum ob Baptismum, sed etiam et fortasse præcipue ob Chrisma, quod eodem die dari solebat.

Septima, ut in Sabbato Pasche, et Pentecostes defur Confirmatio, quia videbilest iis diebus dari debet Baptismus, ut supra diximus. Hoc tamen tempore, quia ut plurimum non dantur simul haec Sacraenta, laudabilis est consuetudo multorum Episcoporum, ut in festis Pentecostes præcipue confirmatio, quia nimurum in eo festo data est prima Confirmatione a Deo sanctis Apostolis.

Octava, ut a jejunis defur, et accipiatur confirmatione; de qua re extant canonæ Conciliorum, apud Gratianum de Consecrat. dist. 5. can. Ut jejuni, et can. Ut Episcopi.

Ad hæc omnia Kemnitius addit pag. 323, mirum esse cur Pontifici malint has suas cærenomias, quam examen puerorum, professionem fidei, et adhortationem; ac trage quæritur, a nobis ista omnia rejici, nec patet nos velle ultam emendationem. Sed sunt ista omnia verba otiosa. Nos enim nihil horum rejicimus, sed volumus omnia fieri suo loco, et tempore; nec patimur nobis eripi Sacramentum a Christo institutum, et cærenomias a Patribus traditas prætextu examinis puerilis. Ac de Sacramento Confirmationis satis dictum est.

INDEX

LIBRORUM ET CAPITUM QUÆ IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR

QUINTA CONTROVERSIA GENERALIS

DE MEMBRIS ECCLESIE.

LIBER III.

De laicis sive secularibus.

- Cap. I. Ordo totius disputationis.
- II. Proponitur prima questio : An politica potestas sit bona, et Christianis licita.
- III. Ex Scripturis asseritur politicus Magistratus.
- IV. Idem asseritur exemplis Sanctorum.
- V. Idem asseritur ex fine principatus.
- VI. Idem asseritur ratione ducta ab efficiente.
- VII. Idem asseritur ex antiquitate.
- VIII. Principatum sive dominium in impiis esse posse.

- IX. Proponitur quæstio de potestate magistratus.
- X. Prima propositio : Licet christiano principi leges condere.

- XI. Secunda propositio : Lex civilis non minus obligat in conscientia, quam lex divina, etiæ minus firma et stabilis sit hec, quam illa.

- XII. Tertia propositio : Judicia publica exercere non est illicitum Christianis.

- XIII. Quarta propositio : Licet christiano magistratu gladio punire perturbatores publicæ quietis.

- XIV. Licere Christianis aliquando bella gerere.

- XV. Quot sint, et que justi belli conditiones.

- XVI. Licere bellum gerere Christianis contra Turcas.

- XVII. Ad magistratum non pertinere iudicium de Religione.

- XVIII. Solvuntur objectiones ex ratione de prompte.

- XIX. Solvuntur objectiones ex ratione de

- XV. Purgatori confessionem ad fidem catholicam pertinere.

- XVI. Purgatori confessionem ad fidem catholicam pertinere.

- XVIII. Ad magistratum pertinere defensionem Religionis. 33

- XIX. Non posse conciliari catholicos cum hereticis. 35

- XX. Libros hereticorum abolendos esse. 37

- XXI. Posse hereticos ab Ecclesia dannatos temporalibus penitis, et etiam morte multari. 41

- XXII. Solvuntur objections. 44

id.

SEXTA CONTROVERSIA GENERALIS

DE ECCLESIA PATIENTI.

- PREFATIO. 51

- LIBER I.

De Purgatorio.

- Cap. I. De nomine Purgatorii. 53

- II. De erroribus circa Purgatorium. id.

- III. Purgatorium esse probatur ex Scripturis Testamenti veteris. 55

- IV. Purgatorium esse probatur ex Testamento novo. 60

- V. Probatur iterum ex Testamento novo. 61

- VI. Probatur tertio ex Testamento novo. 69

- VII. Probatur quartio ex Testamento novo. 72

- VIII. Probatur quinto ex Testamento novo. 75

- IX. Asseritur Purgatorium testimonis Conciliorum. 77

- X. Asseritur Purgatorium testimonis Patrum Graecorum et Latinorum. 79

- XI. Idem asseritur ratione. 83

- XII. Solvuntur argumenta ex Scripturis. 85

- XIII. Solvuntur objections ex Patribus. 89

- XIV. Solvuntur objections ex ratione de

- XV. Solvuntur objections ex ratione de

- XVI. Solvuntur objections ex ratione de

- XVII. Solvuntur objections ex ratione de

- XVIII. Solvuntur objections ex ratione de

- XIX. Solvuntur objections ex ratione de

- XV. Solvuntur objections ex ratione de